

PARDUBICKÝ ADVOKÁT JUDr. PAVEL THEIN (1898–1976) – OBĚŤ DVOU POLITICKÝCH REŽIMŮ

Zbyněk ROČEK

Pohled do minulosti je jako pohled zamlženým oknem, za nímž detaily mizí a zůstává jen povšechný, mnohdy zkreslený dojem. Tak se nám jeví i obraz pardubického advokáta JUDr. Pavla Theina, ve své době významné osobnosti kulturního a po krátkou dobu i politického života v Pardubicích, od jehož narození nedávno uplynulo 120 let. Proto stojí za to si připomenout nejen jeho pohnutý osud, ale také dobu, ve které žil.

Narodil se 20. listopadu 1898 v Pardubicích v tehdejší Královské ulici (dnešní třídě Míru) čp. 112 jako starší syn advokáta JUDr. Bertholda Theina a jeho manželky Olgy, rozené Winternitzové. Dům patřil otci, který tu měl byt i kancelář. Měl ještě dva sourozence – mladšího bratra Karla (narozeného 5. března 1900), který byl stejně jako Pavel velmi nadaný a měl i literární ambice. Karel maturoval roce 1918 na právě založeném pardubickém gymnáziu, začal studovat práva, ale záhy (28. dubna 1924) zemřel v Itálii na tuberkulózu. Že v jeho prvních básních nešlo jen o pouhé studentské rýmování, dosvědčuje Karlova korespondence s básníkem Otokarem Fischerem, kterou Pavel dlouho uchovával jako vzácnou rodinnou památku a posléze (v červnu 1970) předal do Památníku národního písemnictví.¹⁾ Nejmladší ze sourozenců byla Marie (narozená 8. června 1904), která vystudovala práva jako Pavel, provdala se za známého pražského dětského lékaře MUDr. Otto Kejře, ale v roce 1971 tragicky zemřela.²⁾ Nejstarší ze sourozenců Pavel tedy přežil oba své mladší sourozence.

1) Archiv Východočeského muzea v Pardubicích, sbírka Slavín, SI II/1026-1, korespondence P. Theina s literárním archivem Památníku národního písemnictví z dubna až června 1970.

2) Archiv Východočeského muzea v Pardubicích, sbírka Slavín, SI II/1026-1, P. THEIN, *Abecední heslář osob majících vztah k divadelnímu životu v Pardubicích*. Rkp, 589 s.

Obr. 1: Jedna z mála zachovaných fotografií JUDr. Pavla Theina.
Přednáška 7. června 1974 (archiv B. Theinové).

Otec Pavla Theina, JUDr. Berthold Thein, byl i mimo Pardubice proslulý svým právníckým důvtipem a erudicí. Advokátní kancelář převzal po svém pardubickém předchůdci a známém českém politikovi JUDr. Janu Žákovi, a tudíž i Pavel byl předurčen k tomu, aby po otci kancelář převzal. Pro studium práv se však vyžadovalo absolvování gymnázia, a protože v Pardubicích byla v té době pouze reálka zaměřená spíše na přírodovědné obory a živé jazyky, zatímco klasické gymnázium s výukou latiny a klasické řečtiny bylo v Pardubicích teprve ve stádiu zrodu, poslal otec Pavla v roce 1910 po dvou letech studia strávených na pardubické reálce (školní roky 1908/1909–1909/1910) na Akademické gymnasium do Prahy, kam byl přijat po přijímací zkoušce z latiny do třetího ročníku. Akademické gymnasium v té době sídlilo v Praze I – Starém Městě, Františkově nábřeží 2, ale protože po vypuknutí 1. světové války jeho budova sloužila jako vojenská nemocnice, vyučování muselo být přesunuto do budovy c. k. české staroměstské reálky v Dušní 7. Tam chodil poslední dva gymnaziální roky také Pavel Thein a tam ve dnech 4.–8. května 1916, tedy ještě během války, s vyznamenáním maturoval.³⁾ Během studia na Akademickém gymnasiu bydlel zpočátku v podnájmu v Mariánské ulici (dnešní Opletalova) čp. 1402/21 (dům na rohu s ulicí Růžovou) v Praze I u bytné Berty Winteritzové, která pravděpodobně patřila do okruhu širší rodiny z matčiny strany. Na následující dva roky, od 19. září 1914, se přestěhoval k dr. Alfredu Rosenbaumovi do Spálené ulice (tehdy Brenntegasse) čp. 7, kde bydlel až do 9. května 1916, tedy do maturity. Ihned po maturitě, již 11. května, byl nucen nastoupit vojenskou službu – zprvu narukoval do Kadaně, později byl převelen do Vysokého Mýta a poté k náhradnímu praporu 74. polního pluku do Jičína, odkud v roce 1918 po skončení války a vzniku samostatného Československa dostal dovolenku za účelem studia.

Ke studiu na Právnické fakultě Univerzity Karlovy nastoupil na počátku zimního semestru 1918/19. Na jeho listu v katalogu posluchačů je podpis děkana s datem 26. 11. 1918, čili byl imatrikulován před tímto datem. Tehdy se ještě stále vyučovalo podle Thunových reforem, tzn. že výuka probíhala ve třech blocích, historickém, judiciálním a státovědném, z nichž každý byl zakončen státní zkouškou, které byly podmínkou pro pozdější zaměstnání v justici či státní správě. Semestrální zkoušky byly zrušeny. Titul doktora práv, pro nějž bylo nutné složit tři obdobná, ale nepovinná rigoróza, byl podmínkou jen pro působení v advokacii. V prvním semestru prvního poválečného

3) Archiv Hlavního města Prahy, NAD 921, archiv Akademického gymnasia v Praze, katalogy žáků a protokoly o maturitních zkouškách.

školního roku, kdy Pavel Thein začal studovat, se tedy ještě stále přednášelo podle starých rakousko-uherských studijních plánů. Nezbylo mu tedy, než si zapsat například také přednášky Právní dějiny německé a Říšské dějiny, od 2. semestru se však už tento starý přednáškový výběr změnil. Kromě odborných přednášek (např. v zimním semestru 1920/21 Obchodní právo, Řízení nesporné, Národohospodářská politika, Právo mezinárodní) si zapisoval i přednášky z filosofie u prof. Drtiny nebo o dramatu v období klasicismu u prof. Otokara Fischera (obr. 2), se kterým se později, i díky svému bratru Karlovi, velmi sblížil. První rigorosum vykonal 17. června 1919 s výborným prospěchem, druhé rigorosum 19. dubna 1921 s prospěchem dostatečným, třetí rigorosum 15. října 1921. Státní zkoušku historickoprávní vykonal 10. května 1919 s prospěchem dobrým, státní zkoušku judiciální pak 11. března 1921 a státovědeckou zkoušku 15. října 1921 s prospěchem dostatečným.

Na počátku druhého ročníku jej potkala osudová příhoda, která rozhodla o jeho zaměření na civilní právo. Na počátku studia na právnické fakultě bydlel v Josefské ulici čp. 9 u bytné Charlotte Kischové. V tomto napůl německém prostředí si osvojil perfektní znalost němčiny, což mu posléze umožnilo, aby německy psal i odborné texty (např. mnohastránkový, nevydaný rukopis *Die Pardubitzer Juden. Erzählung*). Na podzim 1919 se přestěhoval do podnájmu k vdově Žofii Kahlbergové do přízemního bytu v Bolzanově ulici čp. 1. Jeho bytná se stala koncem října i se svojí služkou obětí surové loupežné vraždy a Pavel Thein, který byl v té době v Pardubicích, se musel neprodleně vrátit do Prahy k výslechu, neboť byl se zavražděnou v každodenním kontaktu. O mnoho let později se svěřil JUDr. Josefu Ročkovi,⁴⁾ že po tomto prvním setkání s trestně právním případem⁵⁾ získal odpor k trestnímu právu a ve své budoucí právnické praxi se zaměřil na právo civilní. V roce 1920 a v následujícím roce až do promoce bydlel v Horymírově ulici čp. 45 ve Vršovicích. Promoval 20. října 1921.⁶⁾

4) Josef ROČEK, *In memoriam JUDra Pavla Theina*, Zprávy Klubu přátel Pardubicka 12, 1977, č. 1, s. 5–8.

5) Viz novinový článek *Dvojnásobná vražda v Bolzanově ulici*, Tribuna, 30. října 1919, str. 5. Případ byl později popsán v knize Zdeňka Bubníka: Zdeněk BUBNÍK, *Detektiv vzpomíná*, Praha 1969. P. Thein si knihu prohlížel ve veřejné knihovně v Pardubicích a případ poznal podle fotografií v obrazové příloze.

6) Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 4, Matrika doktorů české Karlo-Ferdinandovy univerzity / Univerzity Karlovy IV., s. 1962. Viz též Archiv Východočeského muzea v Pardubicích, sbírka Slavín, SI II/1026-1, poznámka JUDr. Pavla Theina o gratulaci ke své promoci od Otokara Fischera v nabídkovém seznamu korespondence svého bratra Karla s Otokarem Fischerem pro Památník národního písemnictví v Praze.

Vše buďz podrobně vyplněno a čitelně psáno

Fakulta: právnícká Zimní? 2000 Letní? běh
 Rok: 1920/21

NATIONAL.

Žádá za osvobození od kolejného? (ano/ne) ne

Jméno a příjmení	<u>Pavel Thein</u>		
Místo, země a rok narození, náboženství, obec domovská	<u>Pardubice, Čechy, 1895, m., Pardubice</u>		
Jazyk mateřský	<u>český</u>		
Obydlí (každá změna buďz do tří dnů oznámena)	<u>Přívrat, Korymborská 45</u>		
Jméno, stav a obydlí otcovo	<u>Jan: Petrůček Thein, advokát, Pardubice</u>		
Jméno, stav a obydlí poručníkovo	<u>Karlora unvanek</u>		
Učitel, na němž studující v posledním půlletí byl			
Polité sčítěného od	stipendia, nadace) v sumě	K .	h
	šne	10	č.
Čin se studující prokazuje, aby imatrikulován aneb upřádn byl. Z listiny buďz vypádn datum a číslo.	<u>Univerz. knihovna</u>		
Přítaz ve příčině povinnosti vojenské podrobně: (sčítě sveden pluk, časov, datum dovolenky a do kdy dovolená trvá.)	<u>dovolenu 2/15 1919</u>		

Seznam přednášek, které studující slyšeti má.

Předmět slovně, jak ohlášen jest	Količ bodů vydan	Jméno docenta (bez titulu profesor a pod.)	Vlastnoruční podpis studujícího
<u>Obchodní právo</u>	<u>11</u>	<u>Kerman</u>	<u>Pavel Thein</u>
<u>Různé úpravy</u>	<u>12</u>	<u>Koro</u>	
<u>Národnostní politika</u>	<u>15</u>	<u>Koráček</u>	
<u>Právo mezinárodní</u>	<u>12</u>	<u>Kobes</u>	
<u>Úvod do filosofie</u>	<u>13</u>	<u>Drtna</u>	
<u>Dramatická literární historie</u>	<u>2</u>	<u>Fischer</u>	

Likvidace:	
Kolejné	<u>27 Kč 30/1</u>
Taxa	K h
Bibl.	K h
Příspěvky	<u>2 Kč - h</u>
Lab. popl.	K h
Čelkem	<u>29 Kč 30/1</u>
Likvid.	<u>Kalvoda</u>

Obr. 2: Osobní list Pavla Theina z katalogu posluchačů Právnícké fakulty Univerzity Karlovy ve školním roce 1920/21. Poslouchal mimo jiné přednášky filozofa Františka Drtiny a básníka Otokara Fischera, s nímž ho později pojilo blízké přátelství.

Během vysokoškolských studií v Praze plně vstřebával kulturní život a optimistickou atmosféru hlavního města osvobozeného státu. A z Prahy se hlavně díky vysokoškolským studentům kulturní život přeléval i do menších měst, a tak se již ve 20. letech v Pardubicích dávaly např. hry bratří Čapků (Adam Stvořitel, RUR), Fráni Šrámka (Stříbrný vítr), Viktora Dyka, Voskovce a Wericha (West Pocket Revue) a dalších. O poslední dvojici se Pavel Thein vyjádřil: „*Valná část obecnstva si nevěděla s tímto humorem rady, my byli nadšeni.*“

Láska k divadlu se u Pavla Theina začala projevovat už záhy po ukončení gymnaziálního studia. Na obou pardubických gymnáziích totiž vládl čilý divadelní ruch. Od roku 1916 zde hrála skupina kvartánů zvaná Urania, kterou vedli Julius Mitlöchner a Josef Pírka. Hráli o prázdninách ve druhém dvoře domu Pírkova otce, pardubického fotografa. Roku 1917 se tato neoficiální skupina přejmenovala na Studentské divadelní sdružení, které o prázdninách hrálo v Měšťanské besedě. V roce 1918 se k ní přidali i bratři Pavel a Karel Theinové se svým bratrancem Hanušem Theinem, pozdějším operním pěvcem Národního divadla. V roce 1919 byl namísto dosavadního Studentského divadelního sdružení založen Akademický spolek pardubický, který po roce 1922 hrál v přírodním divadle u Zámečku v Pardubicích.

V té době Pavel Thein propadl divadlu naplno. Určující okolností nebylo jen to, že mezi pardubickými ochotníky byla řada jeho věkových vrstevníků a profesních kolegů (např. JUDr. Karel Krpata), ale pravděpodobně i skutečnost, že právnické řemeslo zasahuje většinou tam, kde se zájmy občanů střetávají mnohdy až tragickým způsobem, a on vyhledával prostředí a činnost, která byla vůči určité profesní deformaci protiváhou.

V roce 1925 režijně nastudoval hru Františka Langera Periferie. Akademický spolek pak pokračoval v činnosti jako Spolek divadelních ochotníků (SDO) a Pavel Thein zde například v roce 1928 nastudoval hru Julese Romainse Diktátor, v roce 1933 O'Neillovo drama Farma pod jilmy, v roce 1934 hru Od devíti do šesti (A. a F. Stuartovi) a v roce 1936 hru G. B. Shawa Pygmalion. Vedle své režisérské činnosti však v letech 1933–1935 zastával také funkci předsedy SDO a v letech 1930–1938 byl intendantem Městského divadla. V této své činnosti pak pokračoval krátkou dobu i po válce, kdy byl členem, a v době od konce roku 1945 do první poloviny roku 1948 také předsedou, Ústřední divadelní komise Východočeského divadla.

Mezi pardubickými divadelními ochotníky si Pavel Thein našel i manželku Jindřišku, rozenou Soukupovou (nar. 17. 11. 1905, zemř. 4. 11. 1981), se kterou se vzali v roce 1929. Již v následujícím roce se jim narodil syn Karel (nar. 13. 3. 1930, zemř. 12. 7. 2013), jehož pohnutý osud během 2. světové války si ještě zaslouží zvláštní pozornost, a poté v roce 1933 dcera Věra, která

se později provdala za známého pražského architekta Ing. Josefa Hrubého, jednoho ze slavné trojice Hrubý, Cubr a Pokorný, jejichž československý výstavní pavilón na EXPO'58 v Bruselu se stal vzorem při utváření naší nové architektury i designu – hovořilo se o tzv. bruselském stylu.⁷⁾

Po ukončení právnických studií nastoupil, jak bylo naplánováno, v kanceláři svého otce jako koncipient (do Advokátní komory byl zapsán 10. listopadu 1926)⁸⁾ a po absolvování této přípravné praxe kancelář od otce, který se 15. dubna 1929 přestěhoval do Prahy,⁹⁾ kde poté bydlel v Jindřišské ulici čp. 32, převzal.

Obr. 3: Portrét Pavla Theina z roku 1934 u chaty jeho přítele Františka Kotena v Míloticích (archiv Z. Ročka).

7) Kamil DVOŘÁK, *Architekti v Českých zemích* [online]. Dostupné z URL: https://www.prostor-ad.cz/slovník/sl_HJ.htm#H, [cit. 18. 3. 2018].

8) Sdělení K. Kratochvílové, Česká advokátní komora, odbor matriky (9. ledna 2018).

9) Státní okresní archiv Pardubice (dále jen SOKA Pardubice), Matrika příslušníků města Pardubice.

Po svatbě bydleli Theinovi nejdříve ve Sladkovského ulici u dr. Ježka, kde obývali čtyři pokoje a kuchyň.¹⁰⁾ V roce 1939 se přestěhovali do Jindřišské ulice čp. 10.

V té době se Pavel Thein začal angažovat i ve veřejném životě. V roce 1924 vstoupil do Národně socialistické strany a 30. května 1936 byl na valném sjezdu v Praze zvolen do jejího ústředního výkonného výboru, což vzbudilo pozornost Policejního ředitelství v Praze.¹¹⁾ V roce 1938 byl také zvolen do městské rady v Pardubicích, ale již v září, vzápětí po Mnichovu, byl nucen pro svůj židovský původ na tuto funkci rezignovat. Na popud svého otce Bertholda, který v té době již bydlel s manželkou Olgou v Praze a byl v roce 1934 zvolen prvním místopředsedou zednářské lože „Pravda vítězí“, byl spolu se svým švagrem MUDr. Otto Kejřem přijat za člena této lože.¹²⁾

Údaje o životě Pavla Theina za protektorátu lze rekonstruovat jen velmi obtížně. Jeho přítel JUDr. Josef Roček v nekrologu prosloveném při kremaci Pavla Theina přešel tuto část jeho života všeobecným konstatováním, že se „*stáhl do ústraní*“.¹³⁾ Podle prof. Jana Evangelisty Jiráska, který se odvolává na své soukromé rozhovory s Pavlem Theinem po roce 1970, byl zaměstnán v pardubické synagoze jako pracovník Židovské náboženské obce pověřený evidencí knihoven zabavených deportovaným židům, podobně jako Karel Poláček.¹⁴⁾ Vezmeme-li vedle toho v úvahu i výpověď informátora StB 19222 ze dne 6. 6. 1952,¹⁵⁾ který tvrdil, že „*Dr. Pavel Thein měl prý tuberkulosu kosti v pravé ruce a byl* [v r. 1944 nebo na zač. r. 1945; pozn. ZR] *formálně pověřen vedením Židovské náboženské obce v Pardubicích, která však v té době de facto už neexistovala*“, přičemž konfidentovi „*nešlo do hlavy jak se vyhnul koncentračnímu táboru, že by jeho nemoc byla tak těžká, když po roce 1945 byl na delší dobu odsouzen*

10) SOKA Pardubice, fond ONV (okresní národní výbor) Pardubice, JUDr. Pavel Thein, Přihláška válečných škod, Výpověď JUDr. Hellera k ověření údajů JUDr. Pavla Theina.

11) Národní archiv v Praze (dále jen NA), fond Policejní ředitelství Praha II, karton 1435, sign. 42T-9/104.

12) NA, fond Policejní ředitelství Praha II, karton 973, sign 225-973-6/9, Zednářské lože v obvodu policejního ředitelství v Praze.

13) J. ROČEK, *In memoriam JUDra Pavla Theina*, s. 5–8 (zkrácená verze smutečního proslovu).

14) Podle seznamu pracovníků ŽNO v Praze ke dni 21. září 1942 byl Karel Poláček zaměstnán jako „*administrative Kraft*“. Viz Helena KREJČOVÁ – Jana SVOBODOVÁ – Anna HYNDRAKOVÁ (edd.), *Židé v protektorátu. Hlášení Židovské náboženské obce v roce 1942. Dokumenty*, Praha 1997, s. 424.

15) Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), sv. 9527, OB-568 HK „Pokolení“, s. 159.

do tábora nucených prací“, pak můžeme předpokládat, že Pavel Thein mohl být přibližně od roku 1943 zaměstnancem oblastní (tedy pardubické) pobočky Židovské rady starších (ŽRS), která po 8. únoru 1943 nahradila Židovskou náboženskou obec. Někteří zaměstnanci Židovské rady starších totiž byli do této práce zařazeni na příkaz, bez vlastní vůle a možnosti z této služby vystoupit, přičemž šlo hlavně o židovské partnery ze smíšených manželství, kteří v roce 1943 nahrazovali své předchůdce deportované do Terezína.¹⁶⁾ Tato výměna zaměstnanců ŽRS nepochybně souvisela s nařízenou registrací arijsky spřízněných osob („*arisch Versippte*“), během níž byla vyhotovena kartotéka zbylých židů, kteří nebyli spřízněni s arijci a nepracovali pro ŽRS, a nebyli tudíž chráněni před transporty.¹⁷⁾ Seznam zaměstnanců oblastních poboček ŽRS se však nezachoval, a tak tento předpoklad nelze archivně doložit.

Bráno chronologicky, bylo prvním restriktivním opatřením proti Pavlu Theinovi po vyhlášení protektorátu, stejně jako proti všem dalším neárijským advokátům, zákaz výkonu advokacie (obr. 4). Stalo se tak již v druhý den okupace, 16. března 1939, ale již několik měsíců před vznikem protektorátu, v říjnu roku 1938, tomu předcházelo přijetí memoranda samosprávami některých stavovských korporací, například Ústředí československých právníků, Jednoty česko-slovenských advokátů, Spolku československých notářů a advokátní komory v Praze, o vyloučení židů z těchto povolání. Uskutěčnilo se to bizarní formou – rozmnoženým formulářem, do kterého bylo jen doplněno Theinovo jméno a jméno jeho náhradníka, ve kterém výbor advokátní komory v Čechách bere na vědomí Theinovo neexistující oznámení, že dotyčný zastavil výkon advokacie.¹⁸⁾ Advokátní komora v Čechách ve stejný den, kdy rozhodla o zastavení výkonu advokacie neárijských advokátů, jim současně zaslala „souhlas“ s jejich „oznámením o zastavení činnosti“.¹⁹⁾ Formulář tedy musel být připraven a rozmnožen ještě před okupací 15. března. Protektorátní zákaz výkonu advokacie přišel až více než o rok později s vládním nařízením ze dne 4. července 1939 č. 136/1940 Sb. o právním postavení židů ve veřejném životě, k jehož vy-

16) Helena KREJČOVÁ, *Židovská náboženská obec za války*, in: Helena Krejčová – Jana Svobodová – Anna Hyndráková (edd.), *Židé v protektorátu. Hlášení Židovské náboženské obce v roce 1942. Dokumenty*, Praha 1997, s. 7–25.

17) *Židovská rada starších v Praze. Vývoj a činnost*, in: H. Krejčová – J. Svobodová – A. Hyndráková (edd.), *Židé v protektorátu*, s. 387–407.

18) SOKA Pardubice, fond ONV Pardubice, JUDr. Pavel Thein, Usnesení advokátní komory.

19) Helena PETRŮV, *Zákonně bezprávi*, Praha 2011, s. 83.

Č.j. A -----3223/39-----

U s n e s e n í .

Výbor advokátní komory v Čechách vzal na vědomí oznámení
pana Dra Pavla Theina, advokáta v Pardubicích,
že ve smyslu usnesení komorního výboru z 15. března 1939
č.j. A 2602/39 zastavil výkon advokacie a ustanovuje jemu
substitutem pana JUDra Josefa Vozábu, advokáta v Pardubicích.

Z výboru advokátní komory v Čechách.

V Praze dne 16. března 1939.

President: /

Obr. 4: Usnesení výboru advokátní komory ze dne 16. března 1936 o zastavení výkonu advokacie Pavlu Theinovi. Za pozornost stojí, že bylo oznámeno na předem vyhotoveném formuláři, do kterého byly příslušné údaje pouze doplněny, a že se nepravdivě tvářilo, jakoby se jednalo o odpověď na žádost adresáta (Státní okresní archiv Pardubice).

hlášení došlo 24. dubna 1940 a které zakazovalo židům vykonávat jakékoliv funkce v soudnictví a ve veřejné správě, s výjimkou funkcí v židovských náboženských organizacích. Dne 18. července 1940 mu pak byl advokátní komorou oznámen výmaz z listiny advokátů.²⁰⁾

Pavel Thein tedy zůstal bez jakýchkoliv příjmů a tento stav trval přinejmenším ještě 3. března 1943.²¹⁾ Židé, kteří byli vymazáni ze seznamu advokátů, mohli být ve výjimečných případech ministerstvem spravedlnosti zapsáni do seznamu židovských právních zástupců a mohli obstarávat pouze právní záležitosti židů, neexistuje však žádný doklad o tom, že by Pavel Thein o to požádal. Bez vyplněné rubriky o zaměstnání je uveden na všech seznamech židovských pracovních sil s daty 12. 2. 1942, 16. 7. 1942 a dalších nedatovaných, přestože řada z nich byla na těchto seznamech vedena jako úředník, zaměstnanec nebo jako hrobník Židovské náboženské obce. V přijímacím protokolu do pardubické pracovny²²⁾ datovaném 21. listopadu 1949 Pavel Thein uvádí, že „za okupace neměl žádný příjem, žil z hostovosti, později z prodeje svršků, jeho životní úroveň byla bídná“. K tomu je nutné poznamenat, že již od počátku roku 1940 byly podle vyhlášky revizního odboru protektorátního ministerstva financí ze dne 23. ledna 1940 všechny židovské účty vázány, tedy vlastník s nimi nemohl volně disponovat. Z těchto vázaných účtů mohli židé vybrat pro sebe a pro všechny vyživované příslušníky rodiny dohromady celkem 1 500 protektorátních korun (K) týdně (pro ilustraci: 1 kg másla stál oficiálně 60 K, na černém trhu až 800 K).²³⁾ Nařízení o vázaných účtech vstoupilo v platnost 27. 1. 1940 a na základě vyhlášky revizního odboru protektorátního ministerstva financí ze dne 8. 3. 1940 o devizových opatřeních ohledně osob nežidovského původu žijících v manželství se židy se veškerá tato opatření týkající se peněžního židovského majetku stala platnými i pro jejich nežidovské manžele. Oba tito manželé tedy mohli vybírat ze svých vázaných účtů, ať společných či oddělených, pro sebe a všechny vydržované příslušníky rodiny dohromady celkem 1 500 korun týdně. Z vkladních knížek se mohlo vybírat pouze

20) SOKA Pardubice, fond ONV Pardubice, JUDr. Pavel Thein, Nařízení o výmazu z listiny advokátů.

21) Archiv Židovského muzea v Praze, fond Židovská náboženská obec Pardubice, inv. č. 58 Arbeitsamt Pardubice 1940–1945. Osobní list Pavla Theina k zjištění schopnosti pro včleňování do práce, který byl povinným předpokladem pro odběr potravinových lístků.

22) Státní oblastní archiv Zámrsk (dále jen SOA Zámrsk), fond KNV (krajský národní výbor) Pardubice, karta 1109, spis JUDr. P. Thein.

23) *Klub vojenské historie Moravský Žižkov* [online]. Dostupné z URL: <https://kvhzmz.webnode.cz/zizkov-za-protektoratu/>, [cit. 6. 5. 2018].

500 K týdně a navíc židovské vkladní a spořitelní knížky byly vyhláškou ministerstva financí ze dne 15. 11. 1940 zrušeny a příslušné vklady bylo nutné rovněž převést na vázané židovské účty. Podobně tomu bylo s cennostmi. Podle § 5 nařízení říšského protektora o židovském majetku z 21. 6. 1939 museli židé přihlásit vlastnictví nebo spoluvlastnictví předmětů ze zlata, platiny a stříbra, jakož i drahé kameny, a jejich prodej nebo zastavování jim byl zakázán. Tím se jim zablokoval možný zdroj obživy z prodeje těchto cenností. Podle prováděcího výnosu k tomuto nařízení z 2. 3. 1940 museli židé do dvou týdnů deponovat u některé devizové banky akcie a cenné papíry všeho druhu se stejným důsledkem. Je tedy otázka, z jaké hotovosti mohl Pavel Thein dlouhodobě živit svoji rodinu, když všechny jeho finance musely být pod sankcí uloženy na vázaném účtu. Je ovšem možné, že se – podobně jako JUDr. Pavel Levit²⁴⁾ – živil překlady nebo že nenahlášen vypomáhal v některé pardubické advokátní kanceláři.

Pokud se týče oně zmínky o prodeji svršků, je nutné uvést, že již od roku 1940 židé mohli krýt svou spotřebu textilního zboží a obuvi volně jen u vetešníků a podle vyhlášky protektorátního ministerstva průmyslu, obchodu a živností z března 1941 nesměli dostávat žádné odběrné listky na ošacení („šatenky“), přičemž výjimku tvořili pouze židé žijící ve smíšeném manželství.

Je velmi obtížné se vžít do tehdejší reality, ale nabízí se otázka, zda Pavel Thein nemohl být k nějaké práci přinucen direktivně. Obyvatelé protektorátu ve věku od 18 do 50 let totiž mohli být přikázáni do práce vládním nařízením č. 46/1941 ze dne 23. 1. 1941. Arbeitsamt Pardubice periodicky vyhotovoval soupisy tzv. židovských potenciálních pracovních sil. Za tímto účelem byli židé v tomto věkovém rozpětí podrobeni lékařským prohlídkám, které nejdříve zařizovaly z rozhodnutí ministerstva sociální a zdravotní správy ze dne 29. 8. 1940 tehdy ještě samostatné židovské náboženské obce, jež měly zjistit schopnost k manuální práci. V dubnu 1941 se konaly pod dozorem německých lékařů opakované prohlídky, které hodnotily pracovní způsobilost židů (židé pak pracovali např. na stavbě elektrárny v Srnojedech nebo na terénních úpravách na břehu Labe naproti Turistické plovárně nebo při výrobě radií firmy Jiskra Pardubice).²⁵⁾ Těchto prohlídek se nepochybně musel zúčastnit i Pavel Thein. V jeho „Osobním listu k zjištění schopnosti

24) H. PETRŮV, *Zákonně bezprávi*, s. 83.

25) *Židé v Protektorátu Čechy a Morava od 15. března 1939 do 15. června 1942*, in: H. Krejčová – J. Svobodová – A. Hyndráková (edd.), *Židé v protektorátu*, s. 64–165.

Spindler	Josef <i>arise</i>	Pardubice, slackého 1593, holič	4.11.1925	<i>Pardubice, Slov 1 dítě na 12 let</i>
Spindlerova	Františka		15.5.1931	
Steinerová	Josefa <i>arise</i>	Pardubice, Smilova 344, xxxx soukromnice	25.11.1938	./.
Teller	Rudolf	Pardubice, Teplého 1375, obchodník	11.8.1921	./.
Tellerová	Emilie	„	24.10.1925	
Thein	JUDr. Pavel <i>arise</i>	Pardubice, Jindřišská 746, advokát	od narození	<i>2 děti</i>
Theinová	Jindřiška <i>arise</i>	„	1.1.1908	<i>Karel, 4 děti</i>
Theinová	Zdenka	Pardubice, Smilova 349 vdova	od narození	./.
Trammerová	Margareta	Pardubice, Rašínova 1093, vdana	3.1.1938	1 dítě
Traubová	Marie	Pardubice, Fernerova 443, vdova	17.9.1919	1 dítě
Traub	Ing. Max	Pardubice, Sv. Trojice čp. 962 <i>inženýr</i>	10.12.1938	./.
Traubová	Irena	„	18.10.1938	
Traub	Alfred Jüljus	Pardubice, Jugoslávská 440, obchodník	od narození	1 dítě
Traubová	Zdenka	„	17.12.1929	<i>Anna</i>
Traubová	Františka	Pardubice, Jugoslávská 413, vdova	1.9.1907	
Traubová	Ida	„, soukromnice	1.9.1907	
Turka	Jindřich	Pardubice, Jiráskova 972, tajemník	4.8.1913	1 dítě
Turková	Evženie	„	26.4.1913	
Turnovský	Karel	Pardubice, Pasáž 1439 obchodník	1892	./.
Turnovská	Ena	„	1.9.1907	
Turnovská	Emilée	Pardubice, Strosova 172 soukromnice	1.9.1907	
Turnovská	Marta	„, manipulanka	14.10.1935	

Obr. 5: Rodina Pavla Theina na seznamu židů uselých v Pardubicích ze dne 27. března 1940, s rukopisnými poznámkami týkajícími se rasového původu dětí ze smíšených manželství (Státní okresní archiv Pardubice).

pro včleňování do práce“ ze dne 3. března 1943²⁶⁾ jsou jako onemocnění uvedeny žaludeční vředy a osteitis fibrosa pravého předloktí, ale doporučení ohledně pracovního zařazení zde není (obr. 6). Je však nutné podotknout, že tento osobní list sloužil podle vládního nařízení č. 154 ze dne 4. 5. 1942 jako nezbytný doklad k odběru potravinových lístků a museli jej vyplnit všichni muži ve stáří od 16 do 65 let. Pavel Thein byl nepochybně vzhledem ke svému onemocnění uznán neschopným fyzické práce a na zmíněných seznamech arbeidsamtu je opakovaně uváděn jako bez zaměstnání.

Pavel Thein se svou rodinou bydlel od roku 1939 v Jindřišské ulici čp. 10, kde měl i svou advokátní kancelář. Poté, co ji byl nucen 16. března 1939 uzavřít, musel se ze svého původního čtyřpokojového bytu přestěhovat sice do bytu ve stejném domě, ale mnohem stísněnějšího (tři místnosti, z nichž jednu musel povinně pronajmout). Přitom bylo vyhláškou ze dne 2. 11. 1941 židům zakázáno vzdát se jakýchkoliv majetkových hodnot, např. předmětů bytového zařízení. Thein tak musel přebytný nábytek, který se mu nevešel do nových stísněných prostor, sestěhovat do sklepa, nesměl jej však prodat ani zastavit. Navíc byla v listopadu 1939 vydána vyhláška ministerstva financí o placení nájemného, v níž se nařizovalo, že nájemné z nemovitostí pronajímaných židy opět musí být skládáno na vázaný účet, se kterým židé nemohli volně nakládat.

Kromě zmíněných restrikcí, které měly židy zbavit existenčních zdrojů, se na ně snesla řada diskriminačních opatření, jejichž cílem bylo vyřazení ze společnosti. Již od poloviny září 1939 bylo židům zakázáno vycházet po 20. hodině na ulici. Od 1. března 1940 museli mít své občanské průkazy opatřeny razítkem „J“ a policejním nařízením o označování židů ze dne 1. 9. 1941 bylo stanoveno, že všichni židé starší šesti let jsou povinni nosit na veřejnosti židovskou hvězdu, která se skládá ze žluté šesticípé hvězdy na černém poli ve velikosti dlaně a nápisem „Jude“, hvězda se musela nosit viditelně na levé straně hrudi a musela být pevně přišita k oděvu. Tím se zjednodušila identifikace židů, která byla do té doby možná jen podle písmena „J“ v občanských průkazech a nebyla tak zjevná. Tyto židovské hvězdy jim byly vydávány od 17. září 1941 po dobu tří dnů a následně je museli na veřejnosti nosit. Od 1. listopadu 1940 nesměli židé měnit své trvalé bydliště a nesměli se z místa svého trvalého bydliště vzdalovat. Výjimkou byly služební cesty funkcionářů ŽNO (židovská náboženská obec) a jejích mimopražských poboček, které se uskutečňovaly na základě zvlášť-

26) Archiv Židovského muzea v Praze, Arbeitsamt Pardubice 1940–1945, Osobní list Pavla Theina k zjištění schopnosti pro včleňování do práce.

	Freigestellt Osvobozen	Zurückgestellt Povolen odklad	Eingesetzt Včleněn	Berufsgruppe Skup. povol.
--	---------------------------	----------------------------------	-----------------------	------------------------------

Personalbogen Osobní list

**zur Feststellung der Arbeitseinsatzfähigkeit.
k zjištění schopnosti pro včlenování do práce.**

Familiennamenam Příjmení Dr. Thein (Žid) Vorname Jméno Pavel

bei Frauen Geburtsname u žen rodné jméno Geburtsdatum 20. XI. 98
Datum narození

Familienstand ženatý
Rodinný stav

Geburtsjahr der Kinder unter 14 Jahren: Rok narození dětí pod 14 let:	männlich mužské	1930			
	weiblich ženské	1931			

Wohnung: Ort Paradubice Strasse Jendřichská Nr 10
Bydliště ulice čís.

Erwerbsbeschränkung (Art des Leidens) základní vředy, ostetis
Pracovní schopnost omezena (druh nemoci) fib. spec. pravého předloktí

Lehre als von bis
Vyučen jako od do

Jetzige Beschäftigung bei Klassifikation OT in
Nynější zaměstnání u v

als wöchentliche Arbeitszeit Stunden.
jako týdenní pracovní doba hodin.

Letzte frühere Beschäftigung bei
Poslední dřívější zaměstnání u
in als
v jako

Fach- und Sprachkenntnisse:
Odborné a jazykové znalosti:

Beziehen Sie eine Pension oder Rente und von welcher Stelle?
Pobíráte pensí nebo důchod a od kterého místa?

Selbständig als seit
Samostatný jako od

Anzahl der beschäftigten Arbeitskräfte
Počet zaměstnaných pracovních sil

Bei landwirtschaftlichen Betrieben: Grösse der bewirtschafteten Fläche ha.
U zemědělských podniků: velikost obhospodařované plochy ha.
Anzahl der Arbeitskräfte: (ohne Betriebsinhaber)
Počet pracovních sil: (bez majitele závodu)

Familieneigene Kräfte Familienfremde Kräfte
Vlastní rodinné pracovní síly: cizí síly:

Besitzen Sie ein Arbeitsbuch? ne Nr. des Arbeitsbuches
Máte pracovní knížku? čís. prac. knížky:

Berufsgruppe (Seite 4)
Skupina povolání (strana 4)

Datum 3. III 1943 Unterschrift: Pavel Thein
Datum Podpis:

Gemeinhilfsamt Reg. Verordnung S. 186/40 vom Statistischen Zentralamt, Prag No. 238/508 vom 30. I. 43.

59

Obr. 6: Osobní list Pavla Theina s údaji o zdravotním stavu a pracovní klasifikaci ze dne 3. března 1943 (Archiv Židovského muzea v Praze).

ních cestovních povolení udělovaných Ústřednou pro židovské vystěhování v Praze (Zentralstelle für jüdische Auswanderung Prag). Toto opatření se patrně vztahovalo i na Pavla Theina, pokud je správný předpoklad, že byl oblastním funkcionářem ŽNO nebo ŽRS (viz výše).

Protektorátní život celé Theinovy rodiny výrazně ovlivňovala okolnost, že Pavel byl „*arisch Versippte*“, tedy že žil ve smíšeném manželství s nežidovkou. Je nutné předeslat, že po celou dobu trvání tohoto manželství to bylo soužití velmi harmonické, mezi dvěma inteligentními, kulturně založenými osobnostmi, které se za všech okolností vzájemně podporovaly. Obě děti se jim narodily krátce po svatbě, Karel v březnu 1930, Věra v říjnu 1931. Tehdy Pavel Thein učinil osudové rozhodnutí, nepochybně motivované svým respektem k otci Bertholdovi, který byl představeným židovské obce v Pardubicích – nechal Karla zapsat do pardubické židovské obce. Berthold Thein s tím však v předtuše možných budoucích událostí nesouhlasil a žádal Pavla, aby jej nechal z obce vypsát. Pavel to však udělal, až když Karel šel v roce 1936 do první třídy, takže z perspektivy dalších událostí se na něj vztahovaly norimberské zákony.²⁷⁾ Jako míšenec proto už od září roku 1940 nemohl chodit do školy (výnosem ministerstva školství ze 7. 8. 1940 bylo zakázáno přijímání židovských žáků do všech veřejných i soukromých nežidovských škol s českým vyučovacím jazykem), musel být doma a když v březnu roku 1944 dosáhl 14 let, dostal jako jediný z užší rodiny předvolání k transportu do Terezína (kde však už byla od roku 1942 jeho babička Olga, spolu s dalšími příbuznými z Winternitzovy strany; dědeček Berthold zemřel již před válkou, v roce 1938).

Manželé Theinovi se tomu nepochybně s blížícím se osudovým datem snažili všemi prostředky zabránit. Chronologicky seřazená rekapitulace známých okolností je následující: Na seznamu židů usedlých v Pardubicích, vypracovaném 27. března 1940 četnickou stanicí Pardubice pro pardubický okresní úřad (obr. 5), je Pavel Thein uveden jako žid, manželka Jindřiška jako árijec a její jméno je na seznamu přeškrtnuto, u dcery Věry je tužkou připsáno „*míšenka, která židem není*“, zatímco Karel je „*míšencem, který musí být považován za žida*“.²⁸⁾ Zřejmě se jednalo o úřední přezkoumání rasového původu podle norimberských zákonů v rasově smíšených manželstvích. Další důležitou skutečností je to, že Jindra Theinová se 1. července 1942 policejně přihlásila k pobytu u svého švagra MUDr. Otto Kejře do Prahy,

27) Židovské muzeum v Praze, přepis magnetofonového záznamu č. 562. Vzpomínka A. J.

28) SOKA Pardubice, fond Okresní úřad Pardubice, karton 1051.

příčemž Pavel Thein zůstal v Pardubicích (musel, protože židé nesměli opouštět místo svého trvalého bydliště).²⁹⁾ Na přihlášce³⁰⁾ jsou uvedeny obě děti Karel i Věra, u obou je však u data narození tuší začerněn rok. Následně byly údaje o obou dětech přeškrtnuty a stejným způsobem bylo opraveno i jméno žadatelky Theinová na THEIN-ová. V pravém horním rohu je pak stejným rukopisem uvedena zkratka „*opra*“ s nečitelnou parafou. Celkově to budí dojem, jakoby přihlášku opravoval nějaký úředník policejního ředitelství v Praze a tím v ní definitivní údaje potvrdil, jiný úřední podpis zde však není, pouze razítko policejního ředitelství v Praze. Přihláška se všemi vpisy a opravami působí dosti chaoticky. Karel pak bydlel se svým otcem v Jindřišské ulici v Pardubicích až do března 1944.³¹⁾

A pak je tady ještě další okolnost, která však není doložena žádnými archívalii a není ani přesně datována. Paní Berta Poláková (manželka jednoho ze zakladatelů pardubického motocyklového závodu Zlatá přilba Jaroslava Poláka a blízká přítelkyně Jindřišky Theinové) byla povolána jako svědek k soudnímu řízení, při kterém měla dosvědčit, že dcera Theinových Věra je nemanželským dítětem.³²⁾ Není vyloučeno, že Theinovi se takto pokoušeli uchránit Věru před transportem; možná se domnívali, že Věra je považována za stejného míšence jako Karel. Pavel Thein by však rozvodem, rozlukou, nebo oduznáním dcery značně riskoval, protože by se zbavil ochrany, která se vztahovala na židy ze smíšených manželství. Pokud se týče Karla, Pavel Thein patrně ztratil veškerou naději na jeho (nebo možná svoji) záchranu, protože 26. ledna 1944 (tedy necelé tři měsíce před Karlovými čtrnáctými narozeninami) pro něj požádal u Okresního soudu v Pardubicích o ustanovení kolizního opatrovníka³³⁾ a bylo mu promptně vyhověno (31. 1. 1944).

A nakonec je tady ještě ona zmíněná hypotéza, že Pavel Thein byl zaměstnancem Židovské rady starších, což mělo jeho samého a rovněž jeho rodinné příslušníky považované za židy ochránit před transportem. Jak je vidět, ani to však Karla neuchránilo.

Karlový čtrnáctý narozeniny se neúprosně blížily a celá rodina si uvědomovala, co to znamená. Karel se po letech svěřil své manželce Blance, že se

29) V Praze obsahovala toto nařízení vyhláška Policejního ředitelství ze dne 25. října 1940, takže lze předpokládat, že obdobná nařízení vešla v platnost přibližně ve stejnou dobu v celém protektorátu.

30) NA, fond Policejního ředitelství Praha II, evidence obyvatelstva, PŘ II-EO.

31) Podle svědectví paní Blanky Theinové, Karlovy druhé manželky, se Karel ze strachu pokoušel v březnu 1944 skrýt ve sklepech za kupou uhlí.

32) Ústní svědectví prof. J. E. Jiráska.

33) SOKA Pardubice, fond Okresní soud v Pardubicích, rejstřík Nc II/1944, poř. č. 279.

ve sklepe domu v Jindřišské ulici skrýval za kupou uhlí. Karla doprovázel na shromaždiště v Pardubicích otec, matka to psychicky neunesla. S tímto chaotickým obdobím je však spojena řada nejasností. Například u zápisu v matrice příslušníků města Pardubic³⁴⁾ je u Karla vložen německy psaný zápis „Am 27/3 1944 unbekannt, wohin abgemeldet“ s českou poznámkou „Dle hlášení otce“. Jedná se patrně o zápis českým matrikářem, který by mohl svědčit o tom, že otec patrně nevěděl, kam Karel s transportem odjel. Skutečností však je, že Karel do Terezína odjel 24. března 1944 transportem Dw-9 z Prahy,³⁵⁾ ale již po měsíci³⁶⁾ z Terezína utekl a 21. dubna, poté, co byl ve 4 hod. ráno zadržen hlídkujícím policistou³⁷⁾ na Národní třídě (tehdy Viktoriastrasse), se objevil u své tety Marie Kejřové, sestry Pavla Theina a manželky dětského lékaře MUDr. Otto Kejře, kteří v Praze bydleli ve 4. patře zadního traktu Paláce Metro na Národní třídě čp. 25. Je těžké si představit, jak toto setkání proběhlo, ale je nutné vzít v úvahu, že JUDr. Marie Kejřová si již na začátku července 1940 podala na Policejním ředitelství v Praze žádost o vyjmutí z dosahu vládního nařízení č. 136/1940 Sb. o právním postavení židů ve veřejném životě, ale se svou žádostí neuspěla.³⁸⁾ Lze si tedy představit, že Kejřovi přemlouvali Karla, že není jiná možnost, než se do Terezína vrátit. MUDr. Kejř měl mezi svými pacienty i děti jistého pana Dleska, který byl civilním zaměstnancem policie a přestože měl v rámci svých pracovních povinností co do činění i s gestapem, byl podle svědectví Aleny Kejřové³⁹⁾ velmi slušným člověkem. Podle jeho názoru se nedalo dělat nic jiného, než že Karel musí zpět do Terezína. Ještě ten večer ho vzali do Bartolomějské, tam pan Dlesk zařídil, že přespal v pohodlí, ještě druhý den mu tam teta Marie Kejřová nosila jídlo a pak nějakou tichou cestou dopravil Karla zpátky do Terezína. Pak o něm nebyly žádné zprávy, ale podle dokumentace z Památníku Terezín je pravděpodobné, že byl v září v terezínském ghettu zatčen,⁴⁰⁾ úředně předán pražskému gestapu,

34) SOkA Pardubice, Matrika příslušníků města Pardubice.

35) Památník Terezín. Transportní listina dw 24. III. 1944 do ghetta Terezín.

36) Tomáš FEDOROVÍČ, *Útěky vězňů z ghetta Terezín*, Terezínské listy 44, 2016, s. 7–31.

37) NA, fond Policejního ředitelství v Praze, karton 1516, sign. 225-1516-1/67, Policejní hlášení ze dne 21. dubna 1944.

38) United States Holocaust Memorial Museum, Holocaust Survivors and Victims Database, Přípis Policejního ředitelství č. j. 16874/40 ze dne 18. července 1940. Viz též H. PETRŮV, *Zákonné bezprávi*, s. 143.

39) Židovské muzeum v Praze, přepis magnetofonového záznamu č. 562. Vzpomínka A. J.

40) Archiv Židovské obce Praha, karty zatčených v ghettu Terezín.

které ho 12. září 1944 předalo do Polizeigefängnis Theresienstadt,⁴¹⁾ tedy do vězení v Malé pevnosti Terezín. Zde byl do 17. října 1944, kdy odjel transportem do Auschwitz-Birkenau. Dne 28. října byl už v Osvětimi, neboť v tento den mu bylo přiděleno číslo 199851.⁴²⁾ V číselném seznamu vězňů je u jeho čísla poznámka „KB I“, což podle International Tracing Service v Arolsen znamená „*Krankenbau, Auschwitz-Hauptlager*“.⁴³⁾ Podle toho, co po válce vypravoval svému vrstevníkovi Janu E. Jiráskovi, byl naprosto přesvědčen, že věznění v Malé pevnosti jako trest za útěk z Terezína oddálilo jeho transport do Osvětimi a ve svém důsledku mu zachránilo život.

O Karlově pobytu v Osvětimi nejsou známy žádné další detaily, hlavně proto, že on sám o tom nechtěl mluvit. Před evakuací tábora, tedy před pochodem smrti, byl na baráku s nějakým spoluvězněm z Pardubic, se kterým se schovali do díry pod podlahu. Byli tam bez jídla schováni několik dní⁴⁴⁾ až do osvobození tábora Rudou armádou 27. ledna 1945. Ihned potom se vydal s malou skupinkou vězňů na východ, směrem od fronty. V malém městě Krosno, vzdáleném od Osvětimi téměř 200 kilometrů, narazili na náměstí na zaparkovaná vojenská auta. Ukázalo se, že patřila 1. čs. armádnímu sboru generála Svobody, v němž sloužil jeho bratranec František Winternitz. Díky velké náhodě se oba poznali, přestože František v roce 1939 odešel do Anglie a teprve pak se složitou cestou dostal do Sovětského svazu, kde Svoboda zakládal armádu. Karel pak „sloužil“ u sborových autodílen (SAD) a u sborových skladů záložních součástek (SSZS). Trvalo však ještě čtvrt roku, než se od Dukly oba dostali až do Prahy, protože na dobu téměř dvou měsíců byla brigáda zastavena u Liptovského Mikuláše a ještě 6. května se střetla s Němci u Holešova (mezi Zlínem a Přerovem), kde měla 24 padlých a 25 raněných.⁴⁵⁾ Do Prahy se dostali 10. května a v sobotu 12. května se všichni sešli v bytě u Kejrů, včetně babičky Olgy, kterou toho dne Kejrůvi přivezli vypůjčeným autem

41) NA, fond Policejního ředitelství v Praze, záznam věznění Karla Theina v Aussendienststellen-Buch.

42) Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha, fond 255, Thein Karel, 308150/90, Zpráva ITS Arolsen z 21. února 1974 Pavlu Theinovi.

43) Podle sdělení z polského Archiwum Muzeum Auschwitz-Birkenau byla veškerá další dokumentace, včetně osobních záznamů vězňů, během evakuace tábora jeho vedením zničena.

44) Podle jeho vyprávění J. E. Jiráskovi měl strach, že tam zemřou hladu.

45) Miroslav BROŽ, *Válečné dokumenty vypovídají. Čs. zahraniční armáda v SSSR v dokumentech, exponátech a ve fotografiích*, Praha 2007, s. 319.

na dřevoplyn z Terezína.⁴⁶⁾ Patnáctiletý Karel pak vyprávěl, jak do Prahy přijel s Františkem Winternitzem na tanku. Pavel Thein však do té doby o svém synovi neměl žádné zprávy a zřejmě ani potom, co se vrátil domů, protože ještě v únoru 1974 se písemně dotazoval na okolnosti jeho pobytu v KT Osvětim mezinárodní vyhledávací služby (International Tracing Service) Červeného kříže v Arolsensu v Německu a také Rady židovských náboženských obcí v Praze. Je zřejmé, že Karel byl v tomto ohledu vůči němu velmi uzavřený.

O rok mladší Karlova sestra Věra na tom byla mnohem lépe, protože byla považována za árijku a norimberské zákony se na ni tudíž nevztahovaly. Karel byl tak jediný z rodiny, kterého německá protizidovská perzekuce zasáhla plnou silou.

Po válce bydlel Pavel Thein s rodinou (manželkou a synem Karlem) stále v domě v Jindřišské ulici čp. 10 a znovu si zde otevřel advokátní kancelář.⁴⁷⁾ Zápis v Komoře advokátů mu byl obnoven již 23. května 1945. Opět se začal veřejně angažovat – byl členem Národně socialistické strany, v roce 1945 byl prvním náměstkem předsedy MNV (městský národní výbor) Pardubice,⁴⁸⁾ v roce 1946 moderoval v hotelu Grand předvolební přednášku Jaroslava Stránského, jako člen pardubické Židovské náboženské obce byl 27. ledna 1947 mezi svolavateli ustavující schůze komitétu pro postavení památníku umučených souvěrců a byl zvolen jeho tiskovým referentem (památník byl odhalen 5. září 1948).⁴⁹⁾ O jeho společenském vzestupu svědčí i to, že již v únoru 1947 měl adresu svého bydliště na Benešově náměstí (dnešním náměstí Republiky) čp. 222,⁵⁰⁾ v reprezentační budově dnešní Komerční banky v sousedství Zelené brány. Po komunistickém puči v únoru 1948 se ale všechno rychle obrátilo, upadl do nemilosti, všech veřejných funkcí

46) Židovské muzeum v Praze, přepis magnetofonového záznamu č. 562. Vzpomínka A. J.

47) SOkA Pardubice, fond ONV Pardubice, JUDr. Pavel Thein, Přihláška válečných škod, přihlášky válečných škod, které JUDr. Pavel Thein podával 24. září 1945 jménem svých klientů Ing. Pavla Winternitze a Idy Schwarzové.

48) *Databáze českého amatérského divadla* [online]. Dostupné z URL: <http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=osobnost&id=3236>, [cit. 12. 3. 2018].

49) Renáta RŮŽIČKOVÁ a kol., *Pod hvězdou Davidovou*, Pardubice 2014, s. 110.

50) SOkA Pardubice, fond ONV Pardubice, JUDr. Pavel Thein, Přihláška válečných škod, průvodní dopis předsedy stavební komise ONV Pardubice k již ověřené přihlášce válečných škod JUDr. Pavla Theina Zemskému národnímu výboru ze dne 21. února 1947. Viz též svědectví Blanky Theinové, manželky Karla Theina (27. prosince 2018). Byt byl v nejvyšším poschodí s okny obrácenými k zámku.

byl zbaven a nemohl vykonávat ani své původní povolání advokacie (jeho jméno naposledy figuruje v ročence advokátů z roku 1948, pak mu již členství nebylo prodlouženo).⁵¹⁾

Dne 17. ledna 1949 byl Pavel Thein zatčen v souvislosti s vyšetřováním ilegální skupiny Ing. Jana Žemly a 20. ledna předán do vazby Krajského soudu v Chrudimi.⁵²⁾ Důvodem bylo, že jeden z obžalovaných při výslechu u StB udal, že Pavlu Theinovi měl vyřídít kompromitující vzkaz ze zahraničí. Ve skutečnosti se však jednalo o mstu, neboť Thein ještě jako advokát zastupoval ve sporu s dotyčným o jeho konfiskovaný majetek (jednalo se o kolaboranta a funkcionáře Vlajky) národní správu. V obžalobě ze dne 21. května 1949 se mu kladlo za vinu, že o činnosti organizace věděl, ale neoznámil ji, což prokurátor formuloval tak, že „*je důvodně podezřelý, že byl zapojen do ilegální protistátní organizace, která připravovala násilný převrat v ČSR a tuto organizaci v jejích snahách podporoval. Navrhuji proto jmenovaného pro zařazení do výchovného pracovního tábora na dobu od 1 roku výše*“. Je nutné připomenout, že během vyšetřování, které probíhalo již od začátku prosince 1948, došlo v Pardubicích k vraždě Luboše Krátkého, syna tehdejšího předsedy ONV, a StB se snažila oba případy spojit. Navíc Pavel Thein byl z titulu své funkce místopředsedy MNV v pracovním kontaktu s předsedou ONV Krátkým, otcem zavražděného. Nicméně v procesu, který probíhal 13. až 23. června 1949 se vinu prokázat nepodařilo a obžaloby byl zproštěn.

Zřejmě však tušil, že tím pro něj celá záležitost neskončila a že jeho uměle vyfabrikované obvinění v proběhlém procesu bylo jen zástupným důvodem, který z neznámých příčin nevyšel a brzy bude nahrazen dalším. Lze tak usuzovat z toho, že se obrátil na Ústřední sdružení advokátů v Praze s žádostí o přesídlení své kanceláře z Pardubic do Prahy. V souvislosti s tím však vyvstává řada nejasností: odpověď⁵³⁾ je datována 12. září 1949, ale uvádí se v ní, že se vztahuje k Theinově žádosti přednesené tomuto sdružení 15. září. Zároveň se v ní oznamuje, že ministerstvo spravedlnosti bude řešit otázku „*konečného převzetí advokátů*“ ještě před koncem tohoto měsíce, tedy září. Originál tohoto dopisu adresovaného Pavlu Theinovi je uložen v jeho spise vedeném speciální komisí pro zařazování do táborů

51) Archiv Východočeského muzea v Pardubicích, sbírka Slavín, SII/1026-1, dopis JUDr. Pavla Theina Vladimíru Hellmuthovi-Braunly z literárního archivu Památníku národního písemnictví z dubna 1970. Viz též sdělení K. Kratochvílové, Česká advokátní komora, odbor matriky (9. ledna 2018).

52) ABS, V 933/1 HK, str. 118.

53) SOA Zámorsk, fond KNV Pardubice, spis JUDr. Theina, krabice 1109.

nucených prací, které byly zřízeny zákonem č. 237/1948 Sb., protože jej Pavel Thein přiložil ke svému odvolání proti zařazení do tohoto tábora. Nebylo mu to však nic platné, jak svědčí nejen jeho zařazení do tábora nucené práce (TNP), ale i dopis⁵⁴⁾ bezpečnostního referenta Františka Barvy, člena komise pro zařazování osob do TNP při KNV v Pardubicích, ze dne 30. prosince 1949 ústřednímu sdružení advokátů v Praze, ve kterém oznamuje, že tato komise rozhodla nejen o zařazení Pavla Theina do TNP na 24 měsíců, ale i o odnětí jeho oprávnění k provozování advokátní praxe. Když se vrátíme zpět k přelomu srpna a září 1949, je zřejmé, že obavy Pavla Theina z dalšího vývoje byly i po osvobozujícím rozsudku v procesu se skupinou Ing. Žemly opodstatněné.

Důvodem byla již zmíněná skutečnost, že zákonem č. 237/1948 Sb. byly zřízeny tábory nucené práce, které sice byly zřizovány ministerstvem vnitra, to ale mohlo přenést svou působnost na krajské národní výbory. KNV za tímto účelem zřizovaly tzv. komise pro zařazování do TNP, kam byly zařazovány osoby, které „ohrožovaly výstavbu lidově demokratického zřízení“, na dobu od tří měsíců do dvou let. Komise byly tříčlenné a jejich členy jmenoval krajský národní výbor. Do jejich kompetence náležel také zákaz pobytu na určitém území osobě zařazené do TNP po jejím propuštění, určení místa pobytu, nařízení vyklidit byt, jakož i rozhodování o jejím zaměstnání. Tak se stalo, že komise pro zařazování do tábora nucené práce při KNV v Pardubicích Pavla Theina zařadila 23. listopadu 1949 do TNP v Pardubicích na 24 měsíců (!), navíc mu bylo nařízeno vyklizení bytu (na Benešově nám. čp. 222), určen pobyť mimo Pardubice a odňato již zmíněné oprávnění k provozování advokátní praxe.⁵⁵⁾ Stojí za to doslova ocitovat skutkovou podstatu činu, pro který byl navržen k zařazení do TNP: „[...] v lednu 1949 byl zatčen pro důvodné podezření z protistátní činnosti, byl souzen u státního soudu v Praze. Dosud se nezapojil plně (sic!) do budovatelského úsilí pětiletého plánu.“ Ani slovo o zproštění z tohoto obvinění.⁵⁶⁾ Ve výměru trestu se mj. píše: „[...] jste osobou ohrožující lidově demokratické zřízení, pro kteréžto jednání jste byl zatčen a souzen státním

54) SOKA Pardubice, archivní soubor JNV (jednotný národní výbor) Pardubice, karton č. 170.

55) SOKA Pardubice, archivní soubor JNV Pardubice, karton č. 170. Tamtéž je také uloženo oznámení Krajského sdružení advokátů v Pardubicích z 16. ledna 1950 Okresnímu velitelství národní bezpečnosti, že likvidátorem byl určen JUDr. Karel Krpata (tedy Theinův blízký přítel).

56) SOA Zámorsk, fond KNV Pardubice, spis JUDr. Thein, krabice 1109, protokol resp. vyplněný formulář pro zařazení do TNP, datováno 21. listopadu 1949.

soudem jako důvodně podezřelý ze spolupráce s ilegálními skupinami osob, které prováděly na státním území ČSR protistátní činnost [...] Po propuštění z vazby jste pokračoval ve své rozvratné činnosti [...].“ Navzdory zprošťujícímu rozsudku z června 1949 byl tedy propuštěn pouze na dobu čtyř měsíců a pak poslán do TNP (pardubická pracovna).⁵⁷⁾

Pavel Thein se proti tomuto výměru odvolal ručně psaným (protože jej už psal v pardubické pracovně), ale formálně precizním právnickým rozkladem podaným na velitelství TNP v Pardubicích 15. prosince 1949, který však působí oproti výše uvedeným primitivním obviněním až naivně donkichotovskými. Na první pohled je proto překvapující, že toto odvolání bylo účinné – Pavel Thein byl skutečně propuštěn. Jeho žádost doputovala až na ministerstvo vnitra a odtud zase kaskádou úředníků zpět ke komisi pro zařazování do TNP na KNV Pardubice. Ta na svém zasedání 31. prosince 1950 „přezkoumala důvody uvedené ve Vašem odvolání a vzhledem k Vašemu zdravotnímu stavu se rozhodla Vás propustit z TNP“. Pavel Thein byl 1. února 1950 skutečně z pardubické pracovny propuštěn. Ve skutečnosti tam však už nebyl, protože 16. prosince 1949 byl předán k léčení do pardubické nemocnice, kde byl operován a byl zde ještě 30. ledna 1950. Výměr o svém propuštění podepsal 4. února 1950 a na pár dní se tak ocitl na svobodě. Mezitím se však za jeho zády děly podivné věci, které je dnes obtížné vysvětlit. Dne 10. února 1950 odchází z ministerstva vnitra na komisi pro zařazování do TNP při KNV Pardubice dopis, ve kterém ministerstvo žádá o „*urychlené předložení zprávy o důvodech zařazení Dr. Pavla Theina do TNP za účelem informace kanceláře prezidenta republiky*“. Zdálo by se, že se někdo z vysokých funkcionářů snažil o nápravu rozhodnutí komise při KNV, to však v tehdejší době nebylo možné očekávat.

Podle údaje v předběžném trestním oznámení ze dne 4. května 1950 byl 24. února 1950 opět zatčen (ve skutečnosti byl zadržen již 11. února, ale žádost o „realizaci“, což byl krycí název pro zatčení, je datována až 17. února) v akci „Opera“ namířené proti představitelům Národně socialistické strany a byla na něj uvalena vazba v okresní soudní věznici v Chrudimi. Vlastní trestní oznámení je pak datováno 19. června 1950 a Pavlu Theinovi se v něm klade za vinu, že „[...] se v červenci 1948 spojil s Ladislavem Legnerem [pardubickým redaktorem Svobodného slova; pozn. ZR], kterého žádal o poskytnutí informace o činnosti nynější emigrace v zahraničí. Po vzájemné dohodě byl Legnerem informován o ilegální činnosti v kraji

57) Viz zápis o výpovědi z 24. února 1950, tedy vzápětí po jeho dalším zatčení, kde se uvádí, že „v listopadu 1949 byl dán do TNP v Pardubicích“.

pardubickém a požádán o podávání zpráv z veřejného života s upozorněním, že tyto zprávy jsou prostřednictvím ilegální skupiny strany Národně sociální předávány do zahraničí.“ V připojené charakteristice Pavla Theina se uvádí, že v lednu 1949 byl vyšetřován pro podezření z protistátní činnosti, nebylo však proti němu zavedeno soudní řízení, neboť se nepodařilo „materielně prokázat jeho zjevná protistátní činnost“. S obviněným Legnerem „diskutoval o neudržitelnosti a budoucím zvratu lidově demokratického zřízení“. Podle Legnerovy výpovědi do vyšetřovacího protokolu se toto obvinění zakládalo na následujícím: „[...] někdy v červenci 1948 setkal jsem se náhodně s dr. Theinem na Stalinově třídě v Pardubicích v blízkosti „Libichova“ knihkupectví [...] stěžoval jsem si mu na mé obtížné postavení v zaměstnání [...] Thein mě utěšoval, že je to opět jen přechodná doba, že to musím vydržet [...]“. A tatáž příhoda v podání Pavla Theina (citováno doslova dle zápisu o vyšetřování ze dne 24. února 1950): „V druhé polovici měsíce května, neb začátkem června 1948, šel jsem jednoho dne po Stalinově třídě v Pardubicích, kde jsem potkal bývalého redaktora Legnera, kterého jsem zastavil a dotazoval jsem se jej, jak se má a co dělá. Legner mě potvrdil, že byl následkem únorových událostí postižen tím, že byl zbaven redaktorství a vyškrtnut ze syndikátu novinářů a že jest t. č. bez zaměstnání a bez prostředků. Dělal na mne dojem velmi nešťastného člověka a proto jsem jej utěšoval tím, že jsem mu řekl, že podle mého přesvědčení stávající revoluční údobí je přechodného rázu, že se poměry později uklidní a že jistě nalezně nějaké zaměstnání“. A jedna věta z obvinění nakonec: „Podle výsledku šetření je [Pavel Thein; pozn. ZR] považován za osobu ziskuchtivou, přechytralou a k státnímu zřízení značně nebezpečnou, neboť byl stoupencem Zenklova pravicového křídla.“

Vazební procedura probíhala tak, že 11. února 1950 byl zadržen (vazba se mu však započítávala až od 24. února!) a tři měsíce vyšetřován StB v rámci akce „Opera“ (viz výše). Poté byl 4. května 1950 spolu s ostatními vyšetřovanými předán z okresní soudní věznice v Pardubicích do věznice tehdejšího krajského soudu v Chrudimi⁵⁸⁾ a odtud 10. července 1950 do věznice státního soudu v Praze na Pankráci. Hlavní líčení v případě, který se nyní pro účely propagandy nazýval „případ František Přeučil a spol.“⁵⁹⁾ a byl veden proti skupině 14 osob, se konalo 19. a 20. července 1950 a Pavel Thein v něm byl uznán vinným, že se „v červenci 1948 v Pardubicích dozvěděl věrohodným způsobem, že se chystá nebo že byl spáchán

58) SOkA Pardubice, fond věznice Okresního soudu Pardubice [119/50], kniha 609.

59) Kompletní spis je uložen v Národním archivu, sign. 0r I/VII 104/50.

zločin úkladů o republiku, avšak opomenul to neodkladně oznámit věrohodným způsobem úřadu [...] čímž spáchal zločin neoznámení trestních podniků“, a byl odsouzen k 10 měsícům žaláře a úhradě soudních výloh. Za zmínku stojí, že soudní senát v této souvislosti obdržel několik dopisů podepsaných desítkami obyvatel domovských obcí obžalovaných (např. od obyvatel Rovně a Litětína), ve kterých se vyslovují v jejich prospěch.

Trest pro Pavla Theina byl tedy 10 měsíců, které si měl odpykat nikoliv v žaláři, ale v TNP ve vápencovém lomu u Mořiny v Českém krasu (dnešním opuštěném lomu nazývaném „Mexiko“, který patří společnosti Lomy Mořina spol. s r. o.) a uhrazení soudních výdajů. Byl to jámový vápencový lom s vysokými kolmými stěnami (obr. 7), kam byli trestanci každý den přiváděni svážnou chodbou, museli velké odstřelené kusy horniny roztloukat malými kladivky na šterk, a na noc byli opět odváděni do hlídaných ubikací. Tento trestanecký lom fungoval až do roku 1953; v tomto roce byly vězeňské ubikace strženy a veškeré stopy po nich zahlazeny.

Protože se Pavlu Theinovi do trestu započítávala i vazba, měl mu trest skončit 24. prosince 1950. Tak to stálo ve všech již předvyplněných formulářích (např. ve „Zprávě o výkonu trestu ze dne 23. ledna 1951“), ale ve skutečnosti byl zmíněného 23. ledna (tedy měsíc po soudně předpokládaném propuštění) „předán KVNB k dodání do TNP“; (KVNB – Komise pro vnitřní bezpečnost). Propuštěn tedy nebyl. Důvodem bylo rozhodnutí komise pro podmíněně propuštění [doslovná citace; pozn. ZR] při krajském soudu v Praze,⁶⁰ která na svém zasedání 17. ledna 1951 rozhodla, aby Pavel Thein byl po uplynutí desetiměsíčního trestu žaláře zařazen ještě na dalších 15 měsíců do tábora nucené práce (obr. 8). V odůvodnění se píše, že „v trestu se choval tak, že musil být dán do kárného oddělení, ale ani tam se neprojevíly známky nápravy“ a pod usnesením je podepsán JUDr. Václav Grabmüller. Pavel Thein měl bez jakéhokoliv soudního řízení strávit v táboře nucených prací dalších 15 měsíců. S propuštěním se tedy měsíc čekalo na termín zasedání uvedené komise. Protože se v odůvodnění dále uvádí: „Pokud manželka odsouzeného upozorňuje komisi na zdravotní stav svého manžela, bude na tuto skutečnost brán zřetel při přidělení práce v táboře, vytýkaná choroba však není důvodem, který by na rozhodnutí komise mohl mít podstatný vliv“, sehrála přitom podstatnou roli žádost Jindřišky Theinové zasláná 1. června 1950 Státní prokuratuře v Praze,⁶¹

60) NA, sign. Or I/VII 104/50. Fond: Státní soud v Praze, odd. č. VII Dr. Novák. Soudní spis k případu „František Černý a spol.“

61) NA, sign. Or I/VII 104/50. Fond: Státní soud v Praze, odd. č. VII Dr. Novák. Soudní spis k případu „František Černý a spol.“

Obr. 7: Trestanecký lom u obce Mořina, kde byl Pavel Thein ve druhé polovině roku 1950 ve výkonu trestu. Fotografie z počátku 50. let (www.tresbohemes.com).

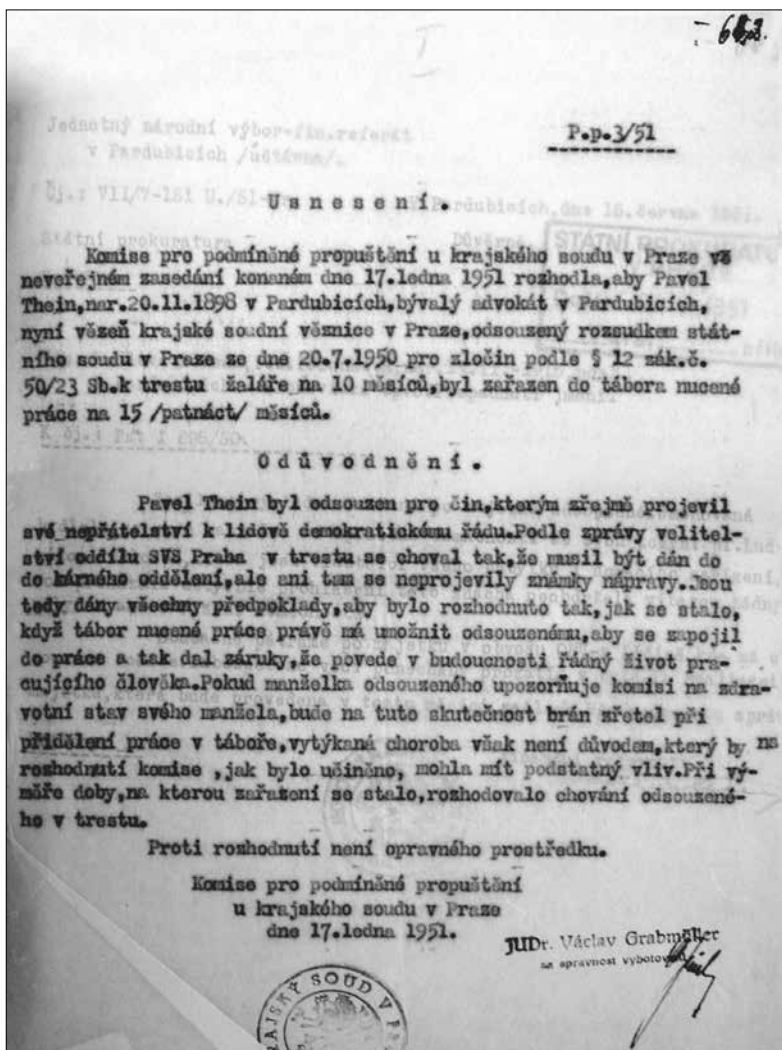
podpořená lékařskou zprávou primáře chirurgicko-urologického oddělení pardubické nemocnice MUDr. Jaroslava Snopka. Pavel Thein proto nebyl poslán zpátky do TNP na Mořině, ale do TNP v Pardubicích. To ale stále neznamenalo konec všem absurditám. Státní soud v Praze obdržel 14. března 1951 vyčíslení nákladů na jeho vazbu včetně období, které strávil v TNP na Mořině. Celkem to činilo 10 203,30 Kčs a platební výměr obdržel 28. července 1951. Již na počátku roku 1950 byl zcela nemajetný a není zcela jasné, z čeho jeho rodina žila. V dopise zasláném z TNP Pardubice datovaném 6. srpna 1951 a adresovaném státní prokuratuře v Praze Pavel Thein uvádí, že jeho výdělek v té době je včetně výživného na rodinu 1 000 Kčs měsíčně (po srážce výloh tábora) a že tedy žádá o povolení přiměřených splátek z normálního výdělku, který bude mít po propuštění z TNP dnem 25. března 1952. Budiž zdůrazněno, že uvedený platební výměr mu byl zaslán se sedmiměsíčním zpožděním po ukončení legální délky trestu a podle rukopisné poznámky „*Upouštím od dalšího vymáhání nákladů trestního stíhání u Pavla Theina, protože od jeho propuštění na svobodu [sic!] uplynula již doba delší než 60 dnů*“ mu byla tato část trestu prominuta. Podpis k této poznámce je nečitelný.

Kdy byl ve skutečnosti propuštěn na svobodu, není známo,⁶²⁾ je ale velmi pravděpodobné, že to bylo až uvedeného 25. března 1952, po uplynutí oněch přidaných 15 měsíců. Domů se vrátil s trvalým onemocněním nohou.⁶³⁾ Rehabilitován byl až 19. září 1990, tedy dlouho po smrti. Nicméně ani svévolné prodlužování trestu neznamenalo konec všech perzekucí. Ve všech soudních protokolech uplynulých dvou let, včetně „propouštěcího“ protokolu ze dne 23. ledna 1951 je stále uváděno jeho bydliště Benešovo náměstí čp. 222. Od roku 1952 je však již uváděno bydliště v Kostelní ulici 95/7, kam byl nucen se přestěhovat. V roce 1976, nedlouho před svou smrtí, se v jednom ze svých textů zmiňuje, že historii Kostelní ulice zná velmi dobře, protože tam žije již více než 25 let. Byl tam tedy nucen přestěhován někdy v roce 1950. Jednalo se o bývalý krám, kde jednu stěnu obývacího pokoje tvořila výkladní skříň, zakrytá pouze závěsem. Bydlel tam až do své smrti v červenci 1976.⁶⁴⁾ Teprve potom se mohla Jindřiška Theinová přestěhovat do panelového bytu v Polabinách.

62) Osobní vězeňský spis, který by měl být uložen v Národním archivu, nelze dohledat a podle sdělení dr. Ondřeje Hladíka z kabinetu dokumentace a historie Vězeňské správy ČR byl s největší pravděpodobností skartován.

63) Josef ROČEK, *Paměti*, rukopis.

64) Archiv Východočeského muzea v Pardubicích, sbírka Slavín, Sl II/1026-3. P. THEIN, *O Kostelní ulici a masných krámech*, rukopis, 18 s. (11. května 1976).

Obr. 8: Usnesení komise pro podmíněné propuštění z výkonu trestu při Krajském soudu v Praze ze dne 17. ledna 1951 o dodatečném zařazení JUDr. Pavla Theina do tábora nucené práce na 15 měsíců (Národní archiv v Praze).

Koncem roku 1952, mezi zářím a prosincem, kdy se na žádost StB prošetřovala činnost členů zednářské lože Menorach po roce 1945,⁶⁵⁾ se v krátké charakteristice Pavla Theina uvádí: „již v roce 1949 byl zatčen pro podezření z ilegální činnosti a v roce 1952⁶⁶⁾ odsouzen na 24 měsíců do tábora nucených prací. Ze zdravotních důvodů po 10 měsících propuštěn.“ Jak to však bylo se skutečnou délkou trestu je uvedeno výše a doloženo autentickými dokumenty.

Po roce 1952 pracoval v Pozemních stavbách Pardubice, stavební správě 2 se sídlem v Milheimově ulici, později ve Smilově ulici (v budově bývalé stavební firmy Hořeňovský), jako materiálový evident. Kdy byl do Pozemních staveb přijat (a tedy kdy byl propuštěn z pardubické pracovny) není známo, protože podle skartačních protokolů Pozemních staveb z roku 1959 a 1960 byly všechny archiválie, podle kterých bylo možné tyto údaje rekonstruovat (závodní evidence zaměstnanců, kádrové spisy, mzdové doklady apod.) skartovány.⁶⁷⁾ Pracovní poměr v Pozemních stavbách byl nucen ukončit

Obr. 9: Portrét JUDr. Pavla Theina z roku 1959
(archiv Z. Ročka).

65) ABS, spis 9527 „Pokolení“, s. 287.

66) Jde nepochybně o chybu, odsouzen byl v roce 1950 (viz výše).

67) Státní okresní archiv Hradec Králové, fond Pozemní stavby Pardubice, č. inventáře 1060, 1062; inv. č. 351–364.

po výslechu, při kterém byl fyzicky týrán.⁶⁸⁾ Přibližně od r. 1955 byl v invalidním důchodu.⁶⁹⁾ Ke svému původnímu povolání se už nikdy nevrátil. Jeho evidence v seznamech StB byla zrušena až 1. října 1976, tři měsíce po jeho smrti.⁷⁰⁾

Jako určitý druh kompenzace za skrytou i otevřenou perzekuci se uchýlil k regionálnímu historickému bádání a i v této oblasti vynikl, a dokonce se mu dostalo i jistého uznání. V roce 1974 mu bylo uděleno čestné členství Svazu českých divadelních ochotníků (viz též obr. 10), ke svým 75. narozeninám pak dostal „Čestné uznání za zásluhy o město“, kterého si velmi vážil.

Mohlo by se zdát, že život přerušeny nejdříve šestiletým protektorátním tichem naplněným každodenní obavou o osud dětí a svůj, a následně čtyřmi roky komunistického věznění, by dokázal každého člověka zlomit a vyvolat v něm pocit zahořklosti. Deset let je v lidském životě velká ztráta, zvláště pro člověka Theinových kvalit. Pavel Thein se však zlomit nenechal. Znamý pardubický historik František Šebek vzpomíná, jak ještě coby ředitel pardubického muzea slyšával z knihovny, která sousedila s jeho ředitelnou, bouřlivé výbuchy smíchu, když si Pavel Thein vyprávěl se svým blízkým přítelem Vlastimilem Vokolkem anekdoty – Thein samozřejmě židovské, Vokolek o křesťanech. Ani stopa zatrpklosti, nikdo by nepoznal, jak těžkému osudu byl v nejpěšších letech svého života vystaven.

Poděkování

Dík za pomoc při rekonstrukci biografie Pavla Theina patří především paní Blance Theinové z Pardubic, ale významně pomohli i další: prof. MUDr. Jan E. Jirásek, Praha, Mgr. Petr Mücke (Státní okresní archiv Pardubice), PhDr. Marie Skopalová (Státní oblastní archiv v Zámrsku), Mgr. Jiří Borovský Ph.D. a Mgr. Veronika Knotková (Archiv hlavního města Prahy), paní Miroslava Langhamerová a Mgr. Tomáš Fedorovič (Památník Terezín), PhDr. Jana Šplíchalová a paní Pavla Hermína Neuner (Židovské muzeum v Praze), Mgr. Hana Rottová (Archiv bezpečnostních složek ČR), paní Kamila Kratochvílová (Česká advokátní komora, odbor matriky), Mgr. Věra Doležalová (Archiv Východočeského muzea v Pardubicích), PhDr. Onřej Hladík (Kabinet dokumentace a historie Vězeňské správy ČR).

68) František HOLLMANN, *Jak jsem poznal dr. Pavla Theina*, Zprávy Klubu přátel Pardubicka 44, 2009, č. 11–12, s. 335–336.

69) Archiv Východočeského muzea v Pardubicích, sbírka Slavín SI II/1026-1, zmínka v dopise JUDr. Pavla Theina Vladimíru Hellmuthovi-Braunly z literárního archivu Památníku národního písemnictví ze 4. května 1970, že pobíral 481 Kčs měsíčně.

70) ABS, Seznam Krajské správy Ministerstva vnitra v Hradci Králové.

SVAZ ČESKÝCH DIVADELNÍCH OCHOTNÍKŮ
ÚSTŘEDNÍ VÝBOR PRAHA

Přítel
Dr. Pavel T h e i n
čestný člen SČDO

Kostelní 7
520 02 Pardubice

41/75-KY V Praze 16. února 1975

Vážený příteli doktore,

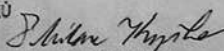
Děkuji Vám jménem Svazu českých divadelních ochotníků za "Příspěvek k dějinám ochotnického divadla v Pardubicích /do roku 1948", který jste našemu Svazu věnoval. Při čtení mne napadly dvě věci: jednak skromnost, se kterou jste nazval svou práci "Příspěvkem" /přitom jde o práci zodpovědnou a fundovanou, jak je možno posoudit i při neznalosti konkrétních faktů/, jednak podivuhodná životnost divadla - i ochotnického. Váš "Příspěvek" si budeme stavět před oči až přijdou okamžiky pochyb o smyslu naší práce, neboť tak jako v Pardubicích se hrálo divadlo i jinde - jenomže jen v Pardubicích máme takového historika divadla, jako jste Vy, vážený pane doktore.

Váš "Příspěvek" bude v našem svazovém knižním archivu uložen pod číslem 1. Budeme uvažovat o možnostech, jak jej dát k dispozici co nejširšímu okruhu vážných zájemců.

Ještě jednou srdečné díky; my ostatní máme Pardubickým co závidět.

S přátelskými pozdravy

SVAZ ČESKÝCH
DIVADELNÍCH OCHOTNÍKŮ
ÚSTŘEDNÍ VÝBOR

Dr. Milan Kyška
předseda

Obr. 10: Dopis předsedy Svazu českých divadelních ochotníků
JUDr. Pavlu Theinovi ze dne 16. února 1975 (Archiv Východočeského
muzea v Pardubicích).

THE PARDUBICE LAWYER PAVEL THEIN (1898–1976) – A VICTIM OF TWO POLITICAL REGIMES

2013 saw the death of Karel Thein, the son of the Pardubice lawyer Pavel Thein – a man who had been a renowned figure in the city’s public life. Karel Thein’s death marked the end of one branch of the Theins – a prominent East Bohemian family which in the second half of the 19th century joined forces with the similarly influential Winternitz family. Karel Thein destroyed the family archives almost in their entirety, undoubtedly as a consequence of the psychological trauma he suffered during his childhood; he was the only member of his immediate family to have been deported to Terezín (Theresienstadt) and then onward to Auschwitz. As a result, although Pavel Thein’s extensive writings have been preserved in the archives of the Museum of East Bohemia in Pardubice, the only sources written by those who actually encountered him and knew him personally contain a bare minimum of information; most details of Thein’s life have to be reconstructed from archive sources. However, this reconstruction is particularly challenging in the case of two critical periods in Thein’s life – the era of the Nazi occupation (under the Protectorate of Bohemia and Moravia) and the late 1940s and early 1950s (after the communist takeover of 1948), when Thein was subjected to persecution by the communist authorities for his activities in regional politics and his membership of the Czechoslovak National Socialist Party. Archive documents pertaining directly to Thein’s life under the Protectorate are very scarce, so details of this part of his life have to be deduced on the basis of generally known information about this period, which provides a context for the reconstruction of hypothetical possibilities. In the case of Thein’s experiences under communism, the situation is different. Thein’s investigation by the StB (the communist secret police in Czechoslovakia), as well as his subsequent arrest and trial, were documented in considerable detail – though dates and details of several key events, such as his release from a forced labour camp or his first receipt of an invalidity pension, are not recorded. Much information about his life thus remains unclear – yet the core information, which reveals his personality, has been preserved. Equally importantly, Pavel Thein’s fate during these two periods of his life reveals the striking similarities between two regimes which operated in very similar ways, despite ostensibly being at opposite ends of the ideological spectrum. On both occasions, the first step taken by the regime was to attack Thein’s

material security by depriving him of the right to practice his profession. Both regimes likewise attempted to humiliate him psychologically and to marginalize him from majority society. These attempts appear to have failed, as is evident not only from a report of his behaviour in the forced labour camp (for which his sentence was extended by a further 15 months), but also from the accounts of him that were given by the increasingly small number of people who knew him personally. Viewed from our present-day perspective, Pavel Thein appears to have been a morally principled and highly educated intellectual who, although he was silenced by the brutality of two regimes, was never completely broken by it.

